

Strašnické divadlo: Obchod na korze

Do sklepení Slovenského štátu

Lukáš Holubec, 7.11.2016

Každý, kdo má alespoň minimální přehled o československé kultuře šedesátých let, jistě zná novelu Ladislava Grosmana *Obchod na korze* a oskarový film s totožným názvem. To, že byla československá nová vlna mimořádná, není žádnou novinkou. O její nadčasovosti mimo jiné svědčí i to, že se k jejím filmovým produktům stále častěji a častěji vracejí současní divadelní tvůrci. V nedávné minulosti jste tak mohli zhlédnout nebo stále můžete Markétu Lazarovou, Údolí včel, Hoří má panenka, Petrolejové lampy, Ostře sledované vlaky nebo O slavnosti a hostech. Zcela přirozeně tedy došlo i na *Obchod na korze*, jehož stávající aktuálnost převedli na jeviště před dvěma lety i bratři Slováci. V krátkém sledu nejprve na Nové scéně uvedli muzikál, jenž se setkal s rozporuplnými reakcemi, následně jej jako činohru uvedlo Divadlo Jonáše Záborského v Prešově, kde je také stále na repertoáru.

Nyní se tedy příběhu o bezvýhodné situaci slušného člověka dočkal i český divák. A nutno jedním dechem dodat, že s oceňovaným filmem má představení ve Strašnickém divadle méně společného, než by se mohlo čekat. Dramaturgyně Lenka Havlíková a režisér Jiří Pokorný se více drželi literární předlohy, což jim uvolnilo ruce a to je jednoznačně dobře. Divák tak velmi brzy opustí srovnávání s původním námětem a může sledovat hru, aniž by mu mimoděk naskakovaly v hlavě například scény z filmu.

První, co divák zaregistruje je prostor. Hraje se v malém sklepním prostoru a je to, kromě nápadu hru nastudovat a uvést, první výtečná myšlenka tvůrců inscenace. Zhruba třicet diváků, což je kapacita hlediště a přilehlé země, tak od prvních chvil pocítí absolutní stísněnost. Možná trochu fyzicky, ale především psychicky, neb v souladu s hrou budou součástí celé úzkostné atmosféry. Přenos do Slovenského štátu působí tak skutečně intenzivně a přítomnost norimberských zákonů je tak cítit v celém podzemí.

Pokud byste očekávali, že vás z počátečních chmurných pocitů dostane například tragikomické pojetí hry, protože Češi obecně dokáží k téměř jakékoliv tragice humor přidružit, tak na to zapomeňte. A opět: je to jediné dobře!

Režisér Pokorný vsadil také na poměrně jednoduchou scénu. Ono také v malém prostoru by nemělo význam stavět nějaké dobové kulisy. Přesto jednoduchost scény, kde kromě židlí, postele, stolu hraje prim velká prosklená tabule, jež během hry hraje podstatnou roli podle aktuálního děje, navozuje opět jakousi materiálněchudou, válečnou situaci. Ve spojitosti s nasvícením a akustikou na vás bude po celou dobu dýchatbezvýchodná situace. Z tohoto světa se prostě nedostanete. Stejně jako hlavní hrdina, čím se dostávám k příběhu samotnému a výjimečným hereckým kreacím.

Kostra příběhu z Grosmanovy novely zůstává. Bojácný a nešťastný tesař Tóno Brtko, jenž je pod silným vlivem své manželky a švagra, který je velitelem místní Hlinkovy gardy, je pověřen arizací obchodu staré osamocené Židovky Lautmanové. Postupem času sledujeme Brtkův vnitřní souboj, neb na straně jedné nátlak na arizaci, na straně druhé nátlak jeho vlastního svědomí a Židů dostává hlavní postavu do soukolí, ve kterém je drcen ještě samotnou Lautmanovou, jež si vážnost situace absolutně neuvědomuje, ba přímo nechápe.

Lucie Roznětínská zaujme pojetím manželky hlavního hrdiny. Její hlučná a chamtivá ženština se neštítí své pokleslé pohnutky dávat okázale najevo, a její vyžívání se, ať už v ponižování manžela nebo v sexuchtivém úsilí po moci disponujícím švagrovi, zobrazují lidskou nechutnost v plné „kráse“.

Gabriela Pyšná dostala na jevišti velmi těžký úkol. Jako manželka velitele Hlinkových gard ještě stačí jen dávat na odiv svoji povrchní spokojenost, ale jako židovský holič Katz bylo třeba strnule a rutinně postupovat nejen v rámci holení, ale také ve výrazu projevu Žida, který již tuší nevyhnutelné. Nejvíce prostoru pak přirozeně Gabriela Pyšná dostala jako židovská vdova Lautmanová. Už samotné obsazení je čistě vizuální protiúkol. Neznám jinou českou herečku, která vypadá o celou jednu generaci mladší, než ve skutečném vesmíru je, a teď má zahrát postavu, která je naopak o dvě, tři generaci starší. Jenomže Gabriela Pyšná to zvládla naprosto bez problémů. Postavením těla a rukama dokáže zahrát bezbrannou stařenku, zároveň však i pomocí nápadné, bílé paruky snový objekt Brtkovy zmatené duše.

I Dan Dittrich zobrazí postupně tři postavy. Byť možná významově tolik ději nepřispívá, jsou jeho postavy potřebné pro zobrazení daného místa jako celku.

Roman Zach, který také vytvořil pro inscenaci atmosféru vhodně doplňující hudební složku, se divákům představí nejprve jako Brtkům švagr. Zachův monumentální fyzický projev jasně dokazuje, kdo je v daných situacích pánem. Stačí ze sebe vydat výrazný smích a nikdo nepochybuje, že proti takovému nepříteli není zbraní. Roman Zach hraje výtečně prostorově a jeho náhle změny, kdy v jedné chvíli mluví rádoby přátelsky, aby ve vteřině dokázal mrazivě zahrozit, jsou tolik typické pro lidi, jimž poskytl konkrétní zvrácená doba moc a úspěch, a jejichž vášní je tuto svoji převahu neustále ostatním, tedy všem dokazovat. Výraznou fyzickou převahu ještě podtrhuje druhá postava, kterou Roman Zach, rovněž skvěle, ztvárnil. Židovský přítel Lautmanové má naopak již omezené pohybové schopnosti, o to více však vyplývá na povrch jeho přehled, moudrost a snad i pochopení pro Brtkovu situaci.

To že se Matěj Nechvátal postupně projevuje jako jeden z nejzajímavějších herců své generace, už se pomalu začíná vědět. Zde pak rozhodně dostal největší prostor ukázat, že to, co už se pomalu začíná vědět, je skutečně pravda. Stručně. Pravda to je. Matěj Nechvátal pojal ušlápnutého tesaře Tóna Brtku jako slabého člověka, což je zvýrazněno ve scénách s robustním Romanem Zachem, kde se Nechvátalova subtilní konstrukce dostává do jasné nevýhody. Ale to je jen jedna, byť nepřehlédnutelná poloha. Matěj Nechvátal umí projevit především vnitřní nesouhlas a později i sílu, která v Brtkovi postupně narůstá. A ačkoliv je hlavní postava strachem nasáklá, částečně zbabělá, rozhodně však v neřešitelné situaci, sledujeme, a já musím napsat za sebe, že fascinovaně, jeho předem prohraný boj do útrpného konce s pochopením. A tak jak je strohá scéna, může působit jednoduše i Brtkův konec. Jenomže ten právě do celé inscenace naprosto přesně zapadá.

Ve Strašnickém divadle pokračují v uvádění inscenací, které ať čerpají z minulosti (Obchod na korze), z nedávné minulosti (Válka), z přítomnosti (A teď: Svět! Neboli Co je venku, do toho mi nic není) či z možné budoucnosti (dystopický Kolaps), reflektují

současná témata, myšlení jedince i stav společnosti. A protože to vypadá, že s tím jen tak nepřestanou, je dost možné, že se brzy dočkáme dalšího počínu, který směle řadím mezi divadelní události roku. Propadněte se do strašnického sklepa!